

УДК 338.432

Л. Х. Тихончук,
к. держ. упр., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЙ

L. Tikhonchuk,
PhD Public Administration, Associate Professor, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

AREAS OF STATE REGULATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITY OF CORPORATIONS

У статті визначено, що серед основних напрямів державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій слід виділити участь у міжнародних організаціях, економічне співробітництво, представництва міжнародних структур та організацій в Україні, двостороннє співробітництво. Проаналізовано участь України у міжнародних організаціях та визначено центральну роль МЗС у цьому процесі. Визначено базові міжнародні інституції, які співпрацюють з державою в цьому напрямі та найбільш вагомні міжнародні документи. Зазначено, що новітній стан реалізації функцій державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій на засадах інтеграційних відносин є недостатньо ефективним. Це зумовлено інтеграцією у вищезазначені процеси таких країн як Японія, Китай, країни Європейського Союзу. Ці країни мають набагато ширші інтеграційні відносини з країнами партнерами як за географічною ознакою так і з країнами, що є стратегічними партнерами за ознаками спільних зовнішньоекономічних інтересів.

The article stipulates that among the main directions of state regulation of international economic activity of corporations should be distinguished participation in international organizations, economic cooperation, representation of international structures and organizations in Ukraine, bilateral cooperation. The analysis of Ukraine's participation in international organizations and the central role of the Ministry of Foreign Affairs in this process are determined. The basic international institutions which cooperate with the state in this direction and the most important international documents are determined. It is noted that the state of implementation of the functions of state regulation of international economic activity of corporations on the basis of integration relations is not sufficiently effective. This is due to the integration into the above processes of countries such as Japan, China, the countries of the European Union. These countries have much wider integrational relations with partner countries both geographically and with countries that are strategic partners on the basis of common foreign economic interests.

Ключові слова: державне, регулювання, діяльність, корпорації, міжнародні, організації.
Key words: state, regulation, activity, corporations, international organizations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Належний рівень державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій, що працюють на території України є пріоритетною задачею розвитку економічного потенціалу України. Держава не в змозі регулювати всі аспекти багатосторонньої діяльності корпорацій. На зміну жорстким методам регламентації норм зовнішньоекономічної діяльності, правил експорту, імпорту, транспортування, торгівлі приходить нова система економічних відносин між корпораціями та їх партнерами за кордоном, постачальниками та споживачами, інвесторами та реципієнтами, корпораціями та державою, корпораціями та міжнародними інституціями яка будується на усталених світових стандартах. Роль держави багато в чому перебирають на себе спеціалізовані організації та спеціальні інститути.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Не применшуючи значущості наукових доробків, які зробили такі вчені як Амоша О.І., Гладченко А.Ю., Мешко Н.П., Жовнірчик Я.Ф., Карташов Є.Г., Крушельницька Т.А., Сазонець І.Л., Філіпенко А.С. в дослідження проблем розвитку нових напрямів регулювання діяльності міжнародної економічної діяльності корпорацій та дослідження іноземного досвіду діяльності міжнародних інституцій в цій сфері, необхідно визначити, що багато питань у сфері саме імплементації міжнародних стандартів міжнародної діяльності на функціонування корпорацій в українських реаліях та взаємодія цих інститутів з системою державного управління України залишається недостатньо розкритою.

Рис. 1. Система державних механізмів регулювання міжнародної діяльності корпорацій в Україні

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ (МЕТА СТАТТІ)

Недостатня ефективна взаємодія органів державного управління та інститутів, що функціонують у сфері регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій, незначна кількість вітчизняних корпорацій, що будують свою діяльність на основі вимог міжнародних інституцій обумовили доцільність розкриття цієї проблеми в поданій статті. В статті буде розглянуто один з головних інструментів регулювання міжнародної економічної діяльності — представництво України у міжнародних організаціях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Для визначення стану функціонування та результативності державних механізмів регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій в Україні нами було виділено такі напрями, що характеризують найбільш важливі аспекти державних механізмів регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій в Україні: участь у міжнародних організаціях; економічне співробітництво; представництва міжнародних структур та організацій в Україні; двостороннє співробітництво. Проте перш за все слід зазначити, що стан функціонування державних механізмів регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій в Ук-

раїні залежить від інституційного контексту, що представлений на рисунку 1.

Першим і вкрай важливим виміром результативності державних механізмів регулювання міжнародної діяльності корпорацій в Україні є участь у міжнародних організаціях. Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини [1].

Україна є учасницею більшості універсальних міжнародних договорів, депозитарієм яких виступає Генеральний секретар ООН. За час свого членства в ООН Україна тричі обиралася непостійним членом Ради Безпеки (1948—1949, 1984—1985, 2000—2001 рр.), шість разів — членом Економічної і Соціальної Ради (востаннє на період 2010—2012 рр.). Кандидатуру України висунуто на обрання до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на період 2016—2017 рр. (за час членства в ООН Україна тричі була обрана непостійним членом РБ ООН: 1948—1949, 1984—1985, 2000—2001 рр.), до складу Ради ООН з прав людини на період 2018—2020 рр. (Україна двічі була обрана членом РПЛ ООН 2006—2008, 2008—2011 рр.), до складу Економічної і Соціальної Ради ООН на період 2019—2021 рр. (вшосте Україна входила до складу ЕКОСОП у 2010—2012 рр.).

Україна є членом наступних керівних органів ООН та спеціалізованих установ системи ООН: Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) (2010—2014 рр.), Комісії із соціального розвитку (2012—2015 рр.), Комісії з наркотичних засобів (2012—2015 рр.), Комітету з внесків (2013—2015 рр.), Виконавчої ради Структури ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок "ООН-Жінки" (2011—2013 рр.), Комітету з інформації (2013—2014 рр.), Ради Організації ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) (2010—2013 рр.), Адміністративної ради та Ради поштової експлуатації Всесвітнього поштового союзу (2013—2016 рр.), Програмного та бюджетного комітетів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). Постійний представник України при ООН обраний Головою Шостого комітету (правові питання) 67-ї сесії ГА ООН (2012—2013 рр.), Україна Віце-годує в Асамблеї Міжнародної морської організації, представник нашої держави входить до складу Міжнародного трибуналу з морського права (2011—2021 рр.) [2].

Представники України також входили до складу керівних органів, Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (Рада ФАО), Всесвітньої продовольчої програми ООН (Виконавча Рада ВПП). Україна бере участь у діяльності Європейської економічної комісії ООН, діяльність якої спрямована на зміцнення регіонального співробітництва у сфері енергетики, транспорту, екології, економічної інтеграції. ЄЕК ООН є для нашої країни одним із важливих джерел технічної допомоги у вищевказаних галузях. На періоди 2002—2003 та 2007—2008 рр. Постійний представник України у Женеві обирався заступником Голови ЄЕК ООН. Представники України працюють у складі Бюро комітетів ООН: екологічної політики (КЕП) та сталої енергетики (КСЕ) [5].

Здійснюється ефективна взаємодія України зі спеціалізованими установами ООН з багатьох питань глобального порядку денного, включаючи боротьбу з бідністю, охорону навколишнього середовища, вдосконалення системи охорони здоров'я тощо. Важлива роль у здійсненні цієї взаємодії належить Офісу ООН в Україні, який забезпечує реалізацію проектів Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН), активно співпрацюючи з Міністерством економічного розвитку і торгівлі, Міністерством екології та природних ресурсів, Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту, іншими українськими відомствами. Крім ПРООН, Офіс координує діяльність в Україні Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), МАГАТЕ, МОП, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ), Об'єднаної програми ООН з питань ВІЛ/СНІД (ЮНЕЙДС), Управління ООН з наркотиків і злочинності, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ. На окрему увагу заслуговує ґрунтовна робота, що здійснюється українською стороною на різних напрямках співробітництва з МАГАТЕ. Одним із актуальних завдань цього співробітництва є налагодження взаємодії у "трикутнику" Україна — ЄС — МАГАТЕ в рамках інтеграції енергетичних просторів. Важливою для української сторони подією буде головування представника України на Другій сесії Підготовчого комітету Оглядової конференції 2010 року держав-сторін Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, яка відбудеться

під егідою МАГАТЕ. Завдяки послідовній та виваженій позиції України в ООН та інших міжнародних організаціях, наша країна отримує значну технічну допомогу з боку спеціалізованих установ ООН, її фондів та програм. На сучасному етапі міжнародного співробітництва все більше уваги приділяється сільському господарству, в тому числі, в контексті вирішення продовольчих, соціальних та екологічних проблем. Працюючи у складі п'яти комітетів та трьох комісій ФАО, українська сторона безпосередньо залучається до прийняття рішень у цій важливій сфері. Суттєвою перевагою співробітництва з ФАО є отримання Україною технічної допомоги для розвитку пріоритетних галузей АПК [4].

Національне космічне агентство України залучається до обговорення актуальних проблем застосування космічної техніки і технологій в рамках Комітету ООН з використання космічного простору в мирних цілях, працює у складі Комітету супутникового спостереження за Землею та трьох інших структур. Активно підтримує та розвиває багатосторонні міжнародні зв'язки Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (в першу чергу, з Міжнародною організацією стандартизації). Зазначена діяльність має важливе значення в контексті виконання зобов'язань України в рамках Світової організації торгівлі (СОТ) та позитивно впливає на конкурентоспроможність українських товарів [3].

З набуттям нашої країною членства у СОТ у травні 2008 р. розпочався новий етап багатостороннього співробітництва України. Українська сторона працювала на засіданнях Генеральної ради СОТ, брала участь у дво- та багатосторонніх процесах в рамках Доха-раунду, опрацьовує питання щодо приєднання України до існуючих в рамках Організації угруповань держав-членів, які об'єднані за регіональною ознакою або за спільними сферами діяльності. Членство в СОТ відкрило для України можливість ведення переговорів по угодах про вільну торгівлю з ЄС та Європейською асоціацією вільної торгівлі, посилило позицію нашої країни в імплементації чинних двосторонніх угод про вільну торгівлю. Актуальним завданням залишається подальше реформування зовнішньоторговельного режиму України з метою приведення його у відповідність до норм та принципів СОТ [8]. Відзначаючи як одну з найбільш важливих функцій СОТ для економічного розвитку України Халатур С.М. пропонує своє бачення участі міжнародних організацій у забезпеченні продовольством країн світу, що відносяться за розвитком до різних груп (рис. 2).

У контексті глобальної економічної та фінансової кризи та її негативного впливу на становище української економіки зростає важливість міжнародного фінансового співробітництва України, особливо з групою Світового банку. Співпраця з Міжнародним банком реконструкції та розвитку здійснюється відповідно до Стратегії партнерства з Україною на період 2008—2011 рр., яка має на меті забезпечення в Україні сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності економіки, реформування державних фінансів та державного управління, поліпшення державних послуг у сфері охорони здоров'я та освіти. Вагоме значення для державного сектора української економіки мають

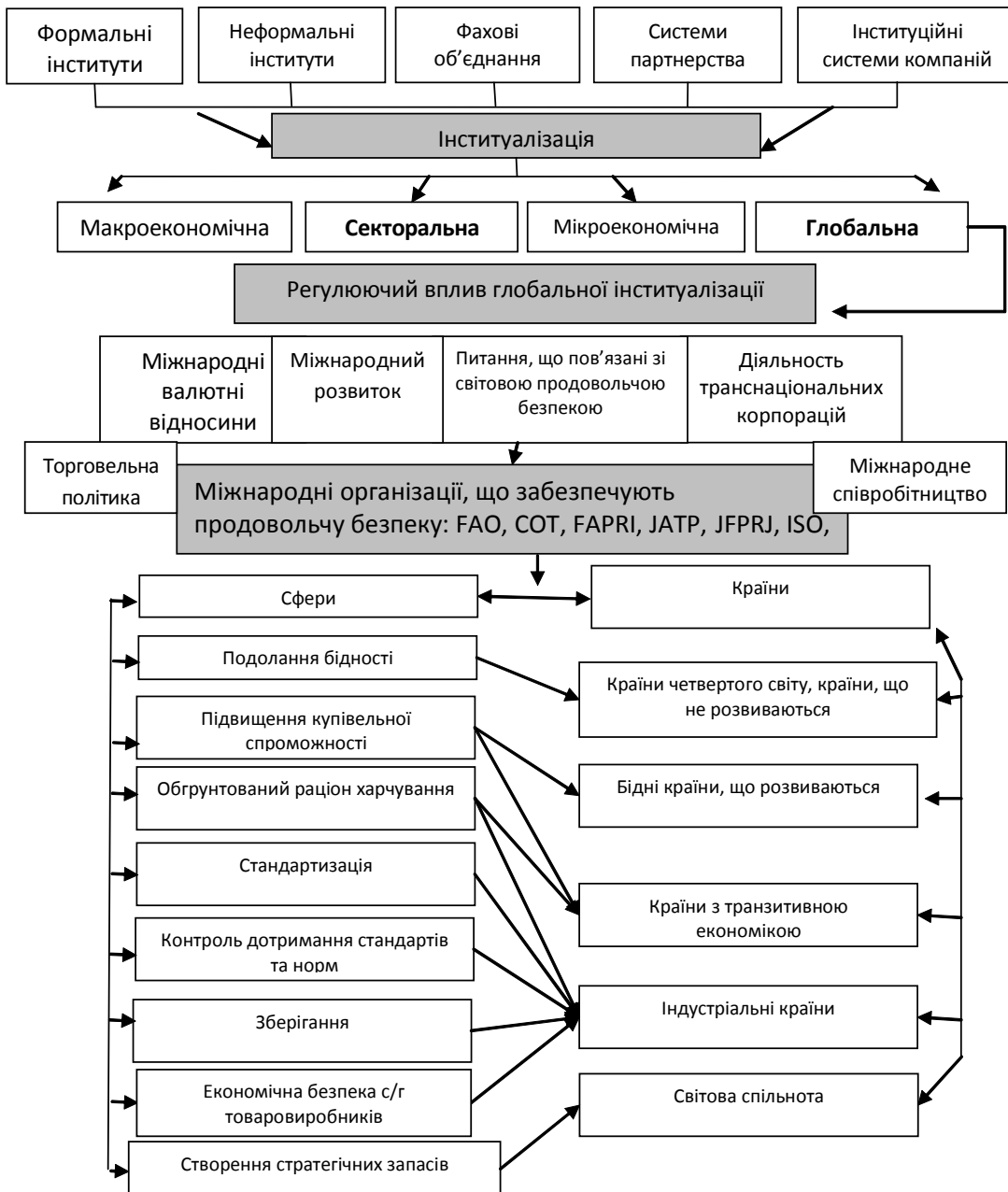

Рис. 2. Взаємодія міжнародних організацій в сфері забезпечення продовольством країн з різним рівнем розвитку

Джерело: [6; 7].

капіталовкладення Європейського банку реконструкції та розвитку, спрямовані на реалізацію проектів в енергетиці, транспорті та зв'язку, сфері муніципальної інфраструктури.

Здійснюючи загальну координацію роботи українських відомств, що пов'язана з членством нашої країни у міжнародних структурах, МЗС водночас виступає головним відповідальним відомством України у відношенні двадцяти з них (у тому числі ООН та її головних органів). У числі таких структур слід особливо виділити регіональні організації та інтеграційні угруповання — Раду Європи, ОБСЄ, Організацію за демократію та розвиток — ГУАМ, Організацію Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Центральноевропейську ініціативу (ЦЄІ). Широка тематика діяльності цих організацій та різноманітність завдань, пов'язаних з

участю в них української сторони, потребує залучення до роботи багатьох інших відомств. Так, взаємодія в рамках ОЧЕС пов'язана із просуванням інтересів української сторони в сфері транспорту і комунікацій, фінансовому та науковому співробітництві, в енергетиці та охороні довкілля, туристичній сфері. З лютого 2007 по квітень 2008 р. Україна успішно головує в цій організації. ГУАМ сьогодні є динамічною та ефективною організацією, яка має значний потенціал співробітництва у транспортній, енергетичній, гуманітарній і безпековій сферах. [9].

Членство України у Раді Європи є важливим чинником інтеграції країни у єдиний європейський правовий простір шляхом приведення національного законодавства у відповідність до норм організації. Основні напрями співробітництва України та РЕ, зокрема, за-

безпечення прав людини та соціальної єдності, реформування судової системи, боротьбу із корупцією покладено в основу Плану дій РЕ для України на 2008—2011 рр. Відповідно до Статуту РЕ, Україна представлена у всіх головних органах РЕ; у 2010—2011 рр. відбулося головування України в Комітеті Міністрів РЕ. Таким чином, система органів державного управління України в інтегрована в більшість існуючих міжнародних організацій, що є релевантними до сфери державних механізмів регулювання міжнародної діяльності корпорацій [6].

Аналізуючи характеристику членства України в міжнародних організаціях релевантних до сфери державного регулювання міжнародної діяльності корпорацій, слід підкреслити, що хоча українська система державного управління має формальний статус у більшості міжнародних організацій, але на сьогодні це не дає достатніх можливостей застосовувати механізми державного регулювання міжнародної діяльності корпорацій у повній мірі. Так, не завжди застосування державних механізмів регулювання міжнародної діяльності корпорацій на основі співпраці з міжнародними організаціями сприяє розвитку торгових процесів. Так, наприклад, одним проявів такого стану є відносно слабкі позиції України в таких організаціях, як: СОТ, економічна рада ООН та ЮНКТАД [7].

ВИСНОВКИ

Вищезазначені міжнародні організації відіграють значну роль у міжнародних економічних процесах. Лобіювання в рамках цих процесів відбувається виключно на засадах державної служби та інших органів державної влади і слабкі позиції України не дозволяють відстоювати позиції щодо розширення зовнішньоекономічної діяльності

Як свідчить систематизація участі, інтеграція державних механізмів регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій в площині інтеграційних відносин станом на 2017 р. новітній стан реалізації функцій державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій на засадах інтеграційних відносин є недостатньо ефективним з огляду на інтеграцію у вищезазначені процеси таких країн, як Японія, Китай, країни Європейського Союзу. Ці країни мають набагато ширші інтеграційні відносини з країнами партнерами як за географічною ознакою, так і з країнами, що є стратегічними партнерами за ознаками спільних зовнішньоекономічних інтересів.

Література:

1. Бабін Б.В. Проблематика ролі програм Організації Північноатлантичної угоди (НАТО) для сучасного міжнародного права / Б.В. Бабін // Актуальні проблеми держави і права. — 2008. — Вип. 37. — С. 264—270.
2. Бугаєнко С.А. Інтеграційні процеси трансформації економічної структури регіональної економіки / С.А. Бугаєнко, О.М. Рехтета // Економіка та держава. — 2015. — № 9. — С. 51—54.
3. Гаркуша А.О. Еволюція механізму вирішення спорів ГАТТ/СОТ і його сучасний стан / А.О. Гаркуша // Актуальні проблеми державного управління. — 2008. — № 2. — С. 427—437.

4. Європейська Комісія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm

5. Європейська рада [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm

6. Халатур С.М. Механізм адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — №. 1. — С. 114—116.

7. Халатур С.М. Розвиток зовнішньої торгівлі України як вектор вирішення глобальної продовольчої проблеми // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2016. — №. 6 (3). — С. 120—123.

8. GATT and the Goods Council [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/gatt_e/gatt_e.htm

9. Trade and development: recent trends and the role of the WTO (2014) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr14_e.htm

References:

1. Babin, B.V. (2008), "The problem of the role of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) programs for contemporary international law", *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*, vol. 37, pp. 264—270.
2. Buhaienko, S.A. and Rekheta, O.M. (2015), "Integrating economic transformation of regional economy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 51—54.
3. Harkusha, A.O. (2008), "Evolution of the dispute settlement mechanism of GATT / WTO and its current state", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2, pp. 427—437.
4. European Council (2018), available at: http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm (Accessed 10 June 2018).
5. European Union (2018), available at: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm (Accessed 10 June 2018).
6. Khalatur, S.M. (2015), "Mechanism of adaptation of agroindustrial complex of Ukraine in the conditions of global food problem", *Visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho ahrarno-ekonomichnoho universytetu*, vol. 1, pp. 114—116.
7. Khalatur, S.M. (2016), "Development of foreign trade of Ukraine as a vector for solving the global food problem", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, vol. 6 (3), pp. 120—123.
8. WTO (2018), "GATT and the Goods Council", available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/gatt_e/gatt_e.htm (Accessed 10 June 2018).
9. WTO (2014), "Trade and development: recent trends and the role of the WTO", available at: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr14_e.htm (Accessed 10 June 2018).

Стаття надійшла до редакції 12.06.2018 р.